

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних особливостей господарювання, що визначаються високим рівнем нестабільності як макро-, так і мікроекономічних факторів, одними з ключових завдань керівництва постають формування та оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства; збалансування визначених можливостей підприємства з імпульсами зовнішнього середовища для досягнення поставлених задач та з метою забезпечення стратегічної стійкості функціонування.

Наразі конкурентоспроможність суб'єкта господарювання формується переважно за рахунок нарощування економічних ресурсів, впровадження нових технологій, активізації інноваційної діяльності. Ринкове середовище, у свою чергу, висуває жорсткі вимоги, пов'язані із підвищенням ефективності залучених ресурсів та пошуком напрямів удосконалення ресурсного потенціалу, зниження витрат на виробництво, підвищення якості продукції [2].

Конкурентне господарювання – це дієвий механізм забезпечення ринкової рівноваги, що є неможливою за сучасних умов без оптимального та раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства.

Вивчення різноманітних аспектів у сфері формування та використання потенціалу підприємства в цілому та його ресурсного компоненту зокрема знайшло своє відображення у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: В. Г. Андрійчука, О. А. Богуцького, М. В. Гладія, В. К. Гаркавого, І. В. Мегедіна, Г. М. Підлісницького, П. Т. Каблука, О. С. Федоніна та ін. Водночас, окремі питання, пов'язані із методичним забезпеченням оцінювання ресурсного потенціалу, залишаються недостатньою мірою висвітленими, а отже, потребують подальших досліджень у визначеній сфері.

Першочергово визначимо сутність поняття «ресурсний потенціал підприємства». Основу зазначеної категорії становить загальна категорія «ресурси», що змістовно означає «запас», «джерело». До складу ресурсів включаються запаси та джерела сировини, матеріалів, майно та грошові кошти, праця [2].

Ресурси – це система матеріальних і нематеріальних елементів, які прямо чи опосередковано беруть участь у виробничому процесі.

Основними видами ресурсів, що використовуються підприємством при формуванні ресурсного потенціалу, є наступні [1; 3]:

1. Матеріальні ресурси – включають сировину, матеріали, особливості їхнього використання, обробки, збагачення, утилізації. Це предмети праці, які під продуктивним впливом засобів праці перетворюються на готову продукцію, цільове призначення якої задоволення потреб споживачів.

2. Технічні ресурси – сукупність засобів праці, що використовуються підприємством у виробничо-господарських процесах та становлять передумову для функціонування суб'єктів господарювання.

3. Нематеріальні ресурси – забезпечують економічну користь власнику протягом тривалого періоду, проте не мають матеріально-фізичної основи. До основних видів нематеріальних ресурсів відносяться:

- об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, фірмові найменування;
- об'єкти, що охороняються авторськими і суміжними правами: твори науки, літератури, комп'ютерні програми, бази даних, мікросхеми;
- нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: раціоналізаторські пропозиції, «ноу-хау», комерційна таємниця.

Нематеріальні ресурси, як і матеріальні, потребують права власності і захисту. Ці права закріплюються патентами, свідоцтвами, ліцензіями.

4. Трудові ресурси. Люди, здатні до праці, формують основний елемент продуктивних сил підприємства зокрема та суспільства в цілому, адже сполучають засоби та предмети праці, результатом чого виступає готова продукція.

5. Фінансові ресурси. Будь-які бізнес-процеси господарського життя підприємства передбачають використання фінансових ресурсів, що обумовлене необхідністю залучення інших видів ресурсів.

Фінансові ресурси представляють собою кошти, що знаходяться у розпорядженні підприємства і призначені для виконання існуючих зобов'язань у фінансовій сфері.

Отже, ресурсний потенціал являє складну систему компонентів, які у сукупності забезпечують функціонування підприємства. Відтак, питання, пов'язані із забезпеченням ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства в цілому та окремими його складовими, набувають особливої актуальності у сучасних умовах. У свою чергу, основою для прийняття та реалізації управлінських рішень є належне інформаційно-аналітичне забезпечення, що передбачає оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу.

Як і будь-яка інша аналітична діяльність, оцінювання ефективності ресурсного потенціалу має ґрунтуватися на системі принципів, дотримання яких забезпечує результативність та адекватність аналізу. Зокрема, найважливіші принципи оцінювання включають: точність, достовірність, релевантність, системність, комплексність, порівнянність, періодичність тощо.

Оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства передбачає застосування методичних прийомів аналізу і синтезу, що практично проявляється у дослідженні як окремих складових, так і ресурсного потенціалу в цілому. Отже, розглянемо деякі, найбільш поширені показники, що можуть бути використані у процесі оцінювання.

Для оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства формується відповідна система показників.

До ключових показників належать: матеріаломісткість, матеріаловіддача, питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції, співвідношення темпів росту обсягу продукції і матеріальних витрат, оборотність матеріальних запасів. Зазначені індикатори характеризують співвідношення матеріальних витрат підприємства та основних його економічних показників, таких як чистий дохід, собівартість, обсяг виготовленої продукції тощо.

Показники оцінювання технічних ресурсів можна поділити на три ключові групи:

- показники стану: коефіцієнти придатності та зносу;
- показники руху: коефіцієнти оновлення, вибуття, приросту;
- показники ефективності використання: фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність, віддача амортизаційних відрахувань, питома вага амортизаційних відрахувань у структурі операційних витрат, рентабельність основних засобів тощо [4].

Показники оцінювання трудових ресурсів підприємства повинні відображати їхні якісні та кількісні характеристики, відтак, включають наступні: загальна чисельність працюючих; загальна чисельність робітників; плинність кадрів (прийняття та звільнення); ротація кадрів (переміщення в межах підприємства); продуктивність праці персоналу; коефіцієнт використання робочого часу тощо.

Ефективність використання фінансових ресурсів передбачає оцінювання на засадах аналізу фінансового стану підприємства, а отже, визначається наступними групами показників: показники фінансової стійкості; показники ліквідності; показники характеристики грошових потоків підприємства; показники ділової активності; показники рентабельності [4].

Для забезпечення цілісного уявлення про стан та ефективність управління ресурсним потенціалом й оцінювання ступеня його впливу на формування результату діяльності підприємства доцільним є визначення інтегрального показника ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства за формулою:

$$I_{\text{ЕВРП}} = \sum_{i=1}^n k_i \times P_i, \quad (1)$$

де $I_{\text{ЕВРП}}$ – інтегральний показник ефективності управління ресурсним потенціалом; k_i – ваговий коефіцієнт показників оцінки ефективності використання ресурсів підприємства; P_i – частковий ресурсний показник підприємства; i – кількість ресурсів підприємства [4].

Застосування інтегрального підходу надає можливість забезпечити системне уявлення про стан, характеристики та ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства.

Отже, оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу є невід'ємною складовою управління підприємством, адже формує основу для обґрунтування та реалізації господарських рішень.

Список літератури:

1. Латишев К. О. Підвищення ефективності управління міжнародною конкурентоспроможністю продукції підприємств важкого автомобілебудування / К. О. Латишев, Д. Л. Пирогов // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 6. – С. 236-239.
2. Свіргун О. М. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні аспекти [Електронний ресурс] / О. М. Свіргун, В. В. Соколовська. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
3. Собур С. В. Шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Собур. – Режим доступу: http://www.ukrlogos.in.ua/17.10.2015_22.pdf.
4. Шаманська О. І. Система оцінки ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств АПК [Електронний ресурс] / О. І. Шаманська. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.